

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1983/4

Karar Sayısı : 1983/6

Karar Günü : 28/4/1983

R.G. Tarih-Sayı :11.06.1984-18428

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : İncesu Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 4/4/1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun değişik 29. maddesinin birinci fıkrasının Anayasaya aykırı olduğu ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istenmiştir.

I - OLAY :

Cumhuriyet Savcısı olan sanık, görevi kötüye kullandığı iddiasıyla Hınıs Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılandığı sırada, bir hakimin savunma tanığı olarak dinlenmesini istemiş; adıgeçen Ağır Ceza Mahkemesi de, halen İncesu ilçesi hakimi olan tanığın dinlenmesi için o yer Asliye Ceza Mahkemesine talimat yazmıştır.

İstinabe olunan Asliye Ceza Mahkemesi, tanığın, aynı çatı altında bulunması nedeniyle mübaşir aracılığıyla çağrılmasını uygun görmüş; ancak, belli gün ve saatte gelmeyen tanığın, bu kez çağrı kağıdı ile çağrılması yoluna gitmiştir.

Tanığın çağırılıya yine uymaması üzerine Asliye Ceza Hakimi, davaya bakmaktan çekindiğini belirterek, çekinmenin yerinde olup olmadığını incelemek üzere dosyanın Kayseri Asliye Ceza Mahkemesi'ne gönderilmesine 2/3/1983 gününde karar vermiştir.

Kayseri Asliye Ceza Mahkemesi ise, bu konudaki görevin Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğunu belirterek dosyayı göndermesi üzerine sözü geçen Mahkeme; ileri sürülen çekinme nedenlerinin davanın sanığı veya zarar göreni ile ilgisi bulunmayıp dinlenmesi istenilen tanığa ilişkin olduğunu ve bu halin hakimin yansızlığında kuşku yaratacak hallerden sayılmasına olanak bulunmadığını belirterek çekinme kararını yerinde görmemiştir.

Tanığı dinlememek için çekinen hakim, çekinme kararını yerinde görmeyen Kayseri Ağır Ceza Mahkemesi Kararına karşı, Boğazlıyan Ağır Ceza, Mahkemesi'nde itirazda bulunmuş; adı geçen bu mahkeme de, aynı gerekçelerle, itirazı reddetmiştir. Böylece, Hakimin, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 29. maddesinin birinci fıkrasına dayanarak re'sen verdiği çekinme kararı, yine aynı fıkra hükmüne göre ortadan kalkmış olmaktadır.

İşlem bu yolda tamamlandıktan sonra Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 29. maddesinde yeralan ve Hakimin kendiliğinden çekinmesi kararının yerinde olup olmadığının yetkili mercice incelenmesini öngören kuralının Anayasaya aykırılığı nedeniyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmasına, dosya üzerinde karar vermiştir.

III - YASA METİNLERİ :

9/4/1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 5/3/1973 günlü ve 1696 sayılı Kanun ile değişik 29. maddesinin itiraz konusu hükmü de içeren birinci fıkrası şöyledir :

"Bir hakim reddini mucip sebepleri bildirerek davaya bakmaktan çekinirse red talebini incelemeye yetkili olan merci bu çekinmenin yerinde olup olmadığına karar verir."

IV - İLK İNCELEME :

A - İtiraz Konusu yasa kuralının belirlenmesi :

İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin Anayasaya aykırı olduğunu iddia ettiği kural, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 1696 sayılı Kanun ile değişik 29. maddesinin birinci fıkrasında yer almaktadır. Anılan fıkra, iki yönlü bir hükmü içermektedir. Hükmün birinci yönü, bir hakim, reddini gerektiren nedenleri bildirerek davaya bakmaktan kendiliğinden çekinmesine olanak tanımaktadır.

Fıkra hükmünün ikinci yönü ise, 1696 sayılı Kanunla getirilmiş olan düzenlemeyi içermekte ve hakim, kendiliğinden çekinmesinin yerinde olup olmadığının yetkili merci tarafından denetlenmesini öngörmektedir.

Anayasaya aykırılık savı, hükmün bu ikinci yönünü hedef alınıp bulunmaktadır.

B - Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yetkisi bakımından inceleme :

1 - Anayasanın 152. maddesine göre Anayasaya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurma yetkisi, "Bir davaya bakmakta olan Mahkeme"ye tanınmıştır. Davaya bakan mahkemenin, o davaya konu olan uyuşmazlığı bir kararla çözerek sona erdirmek görev ve yetkisini taşıyan yargı mercii olduğu tartışmasızdır.

İtiraz yoluna başvuran İncesu Asliye Ceza Mahkemesi ise böyle bir davaya bakmakta olmayıp, kendisinden yapılması istenilen iş, bir tanığın istinabe yoluyla dinlenilmesi ve tanık sözlerinin geçileceği tutanağın davaya bakmakta olan Hınıs Ağır Ceza Mahkemesi'ne göndermekten ibarettir. Yapılacak bu işlemlerin, Anayasa kuralı açısından bir davaya bakmak anlamına gelmediği ortadadır. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun istinabe yoluyla tanık dinlenmesi konusundaki düzenlemesi, yetki devrinin mutlak ve geniş kapsamlı olmadığını göstermektedir. Anılan Yasanın 63. maddesi, tanıklıktan ya da yemin etmekten çekinen tanıkları zorlayıcı önlemler almaya, istinabe olunan hakimlerin dahi yetkili bulunduğunu ayrı bir fıkra kuralıyla belirterek, bu alandaki yetkinin yasada gösterilenlerden ibaret bulunduğunu belli etmektedir. Şu halde istinabe olunan İncesu Asliye Mahkemesi'nin, Hınıs Ağır Ceza Mahkemesi'nde bakılmakta olan davaya dayanarak Anayasa Mahkemesi'ne başvurmasına olanak yoktur.

2 - İstinabe olunan mahkemede yapılması istenen iş bir davaya bakmak anlamına gelmemekte ise de, hakim, bu işi yapmaktan çekinmesiyle birlikte Tali bir dava ortaya çıkmış demektir.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda, açıkça "tali ceza davası" adı verilmemiş olmakla beraber, asıl muhakeme içinde ayrı bir yargılamayı gerektiren ve bağımsız organik ayrı bir bünyesi olan tali ceza davaları, üstü örtülü bir biçimde, düzenlenmiş bulunmaktadır. Burada

sözkonusu edilen, bir suç isnatının araştırılması ve karşılığı müeyyidelerin sanık hakkında uygulanması biçiminde olmaksızın, bir suç dolayısı ile ceza yargılaması makamlarından bir karar alınması için yapılan başvurudur. Hakimin reddi müessesesi bu tali ceza davalarından birini oluşturmaktadır. Hakimin kendiliğinden çekinmesi ise red davasını kendisinin açmasıdır.

Bu tür dava dolayısıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yetkisinin de mahkemelere tanınmış olup olmadığı sorunu, öncelikle çözülmelidir :

Olayda, istinabe olunan mahkemenin hakimi, görevini yapmaktan çekinme kararı almış, bu suretle öğretide "hadise muhakemesi" denilen tali ceza davası açılmıştır. Yetkili merci, hakimin çekinmesini yerinde görmemiş ve bu karara karşı kanun yoluna başvurulmuştur. Şu halde, ortaya çıkan tali ceza davasını. Anayasanın 152. maddesi kapsamına giren bir dava olarak kabul etmek gerekir. Çünkü, genel anlamda dava; yasalarda gösterilen yöntemlere uyularak yargı yerlerine getirilen işlerden ve orada çözümü gereken uyuşmazlıklardan oluşmaktadır. Nitekim, Anayasa Mahkemesi, cezaların yerine getirilmesi sırasında ortaya çıkan tali ceza davasının varlığını ve buna göre yapılmış başvuruyu kabul etmiştir (13/3/1979 günlü; E: 1978/67, K. 1979/14 sayılı karar, Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, S. 17, sh. 100 - 124) .

Öte yandan, itiraz konusu yasa kuralının, hakimin görevini yapmaktan çekinmesi dolayısıyla ortaya çıkmış olan tali ceza davasında uygulanacak kural olduğu da belirgin bir biçimde görülmektedir. Ancak, sözkonusu kural, çekinmenin yerinde olup olmadığını inceleyen Kayseri ve itiraz üzerine Boğazlıyan Ağır Ceza Mahkemeleri'nce uygulanmıştır. Çekinen hakim, yasa gereği olarak, kararının yetkili mercilerce incelenmesi sırasında itiraz konusu yasa kuralının Anayasaya aykırı olduğunu öne sürmemiş ve adları geçen mahkemeler de Anayasaya aykırılık savıyla kendiliğinden Anayasa Mahkemesi'ne başvurmamışlardır.

Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuş olan İncesu Asliye Ceza Mahkemesi'nin Hıms Ağır Ceza Mahkemesi'nde bakılmakta olan davaya müdahale ederek o davayı bekletme yetkisi yoktur. Kaldı ki, ortaya çıkan tali ceza davası da sona ermiş durumdadır. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 343. maddesi kuralına göre "İtiraz üzerine verilen kararlar kesin" olduğundan Boğazlıyan Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararıyla, tali ceza davası da kesin karara bağlanmış bulunmaktadır. Anayasanın 152., 44 sayılı Yasanın 27. maddeleri ise Anayasaya aykırılık savıyla ancak bakılmakta olan bir davanın geri bırakılmasına yetki vermiş olup, kesin yargı kararlarının yerine getirilmesinin geri bırakılmasına olanak tanımamıştır.

Bu nedenlerle, başvurunun itirazda bulunan mahkemenin yetkisizliği yönünden reddine karar verilmek gerekir.

SONUÇ :

Anayasaya aykırılığı ileri sürülen Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun değişik 29/1. maddesi hükmüne göre oluşan anlaşmazlık çözüme bağlanmış ve itiraza konu edilen Yasa hükmü böylece uygulanarak gereği yerine gelmiş bulunduğu ve Anayasanın 152., 44 sayılı Yasanın 27. maddeleri de, Anayasaya aykırılık iddiasıyla ancak bakılmakta olan bir davanın geri bırakılmasına yetki vermiş olup kesin yargı kararlarının ertelenmesine olanak tanımadığından, başvurunun itirazda bulunan mahkemenin yetkisizliği yönünden reddine,

28/4/1983 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Ahmet H. BOYACIOĞLU	H. Semih ÖZMERT	Adil ESMER
Üye	Üye	Üye
Nahit SAÇLIOĞLU	Hüseyin KARAMÜSTANTİKOĞLU	Osman Mikdat KILIÇ
Üye	Üye	Üye
Mithat ÖZOK	Orhan ONAR	Selahattin METİN
Üye	Üye	Üye
Muammer TURAN	Mehmet ÇINARLI	Mahmut C. CUHRUK
Üye	Üye	Üye
Necdet DARICIOĞLU	Servet TÜZÜN	Yekta Güngör ÖZDEN